

*Голіченко Тетяна Самойлівна, кандидат філософських наук,
доцент кафедри політології,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»*

***Політичні рухи, політичні ідеології, освітні інституції та інтелектуали у
Франції у 20-40 рр. ХХ століття: новітні прочитання ідейної та
інституційної історії європейської інтеграції***

У кожній країні світу становлення громадянського суспільства, як і становлення громадянської освіти, має свою історію, яка, в свою чергу, тісно пов'язана з економічною, політичною та культурною історією країни. Це означає, що *історія громадянського суспільства* кожної країни одночасно обтяжена та аерована широким контекстом історичних процесів, історичних значень (смислів) та історичних символів країни. Відтак, наша перша теза: дослідження громадянського суспільства – це є частина інтегральних (або - міждисциплінарних) досліджень економічної, соціальної, політичної та культурної історії країни. В цьому контексті адресування проблем громадянського суспільства лише до «глобалізації» чи «актуальності» є виправданою, але недостатньою умовою для вичерпного та компетентного дослідження реального, а не абстрактного «громадянського суспільства». Адже *громадянське суспільство має - в першу чергу - національний, історичний вимір* і лише на цій основі захищає та обстоює *універсальні права та цінності*.

Більш того (і в цьому полягає наша друга теза), до історії громадянського суспільства та громадянської освіти як частини інтегральної «Нової історії» варто та навіть необхідно інтегрувати також соціологію та просопографію, себто варто інтегрувати «соціологію громадянського суспільства» та дослідження «громадянського суспільства в обличчях».

Просопографічний вимір історії громадянського суспільства означає наголос на історії особистостей, який має не лише додатковий, допоміжний, периферійний, але й цілком засадничий сенс. Так, якщо говорити про українську громадянську освіту та громадянське суспільство, то важко було б уявити становлення громадянської освіти та громадянського суспільства в пострадянській Україні без усвідомлення значення діяльності та публікацій таких його акторів як Л. Гузар, Є. Сверстюк, С. Глузман, В. Лісовий, М. Попович, Є. Головаха, С. Рябов, О. Кривенко, С. Набока, В. Чемерис, Л. Доній. Якщо звернутися, наприклад, до історії громадянського руху у Франції в травні 1968 р., то його неможливо проаналізувати без осягнення суперечливої ролі та діяльності Д. Кон-Бендіта, Ж. Соважо, А. Жейсмара, Ж.-Л. Годара, Б. Таверн'є, Ф. Трюффо, Л. Альтюссера, Ж.-П. Сартра, Р.

Арона, Ж. Дельоза, Ю. Крістевой, без усвідомлення наслідків епічного протистояння професорів та студентів університету в Нантері щодо майбутнього французьких університетів та шляхів розвитку французького суспільства в цілому.

Щодо *соціології громадянського суспільства та громадянської освіти*, ми визначаємо її як необхідність складання переконливого соціологічного портрету інституцій, поколінь та акторів громадянського суспільства, аналіз його соціологічного ландшафту та динаміки. При цьому одним з ключових векторів соціології громадянського суспільства ми вважаємо «історичну соціологію інтелектуалів». Ця галузь дозволяє досягнути дієвості та навіть місію інтелектуальної еліти в створенні порядку денного громадянського суспільства та громадянської освіти.

Одночасно зауважуємо, що суттєвою аберацією сучасного дослідження громадянського суспільства на теренах української гуманітарки та політології є відсутність тверезої та чесної оцінки реального статусу та ролі інтелектуалів у суспільних та громадянських дискусіях та акціях. Паралельно з цією неухважністю до історії та соціології українських інтелектуалів ми спостерігаємо (і це є наша третя теза) також й відсутність масового інтелектуального інтересу та ерудиції щодо історії громадянських рухів, громадянського суспільства та громадянської освіти в інших країнах світу, зокрема, у Франції.

Відтак, дослідження громадянського суспільства та громадянської освіти в режимі українського «сьогодення» та світового глобалізму варто суттєво доповнити горизонтом історії, соціології, просопографії та *компаративістики* громадянського суспільства та громадянської освіти. Країна, яка в цьому сенсі є одною з пріоритетних, - це Франція, яка ще на початку 19 ст. (в особі Талейрана та Кондорсе) та у його другій половині 19 ст. (в особі Ж. Феррі, Ф. Бюіссона, Ш. Ренув'є, А. Оляра) продемонструвала світу неабияку зрілість та відповідальність філософії громадянської освіти (*l'instruction civique*).

У продовження логіки компаративного аналізу громадянських суспільств та громадянських освітніх сфер України та Франції ми зауважуємо (і це є наша четверта теза), що двома з багатьох пріоритетних тем інтелектуального крила французького громадянського суспільства та експертного середовища є взаємопов'язані теми: *національна ідентичність та історія та майбуття євроінтеграційних процесів*.

Відтак, ми бачимо декілька напрямків розкриття інтелектуального профілю громадянського суспільства Франції початку 21 століття, які можуть сприяти розумінню численних перекручень, міфологізацій, недомовленостей та мовчазностей, які визначають химерність багатьох публічних дискусій та «боротьби ідей» в сьогоденній Україні.

Перший – це історія ангажованостей та сучасні дослідницькі та громадські акції такої своєрідної організації інтелектуалів та громадських діячів як «Асоціація

вільних мислителів Франції (ADLPPF)», що була створена в 1995р., але коріння якої сягають історію «Французької Федерації Вільної Думки (FFLP)», започаткованої ще в 1890 р.

Другий – це історія створення та актуальні дослідницькі та громадські акції «Фундації ісламу Франції» (FIF), що була задумана ще в 90-роках 20 ст., а створена в 2005р. за сприяння Ж. Шірака, Н. Саркозі, Д. де Вільпена, Б. Казньова, Ж.-П. Шевенмана.

Третій – історія та рейтинги такої своєрідної та суперечливої політичної сили як партія Народна Республіканська Спілка (UPR) під проводом Ф. Асселіно, яка дивовижно та віртуозно поєднує популістичність та інтелектуалізм).

Четвертий - це поява останніми десятиліттями бібліографії альтернативної історії, соціології та просопографії європейської інтеграції (праці А. Коена та Ж.-М. Шіаппа); здійснені також неупереджені дослідження щодо вкладу режиму Віші у створення новітньої школи державного та публічного адміністрування (Школа д'Юріяж як прообраз майбутньої Національної Школи Адміністрування (I'ENA) та у промоцію інших інституційних, ідейних та адміністративних основ майбутнього Європейського Союзу. Згадані дослідження мали свій вплив на валентності громадської думки Франції щодо перспектив ЄС та ідентичності Франції.

П'ятий – публічні діалоги або навіть політологи між партійним, державно-адміністративним та університетсько-науковим істеблішментом Франції (як приклад – діалог Франсуа Асселіно – Еманюель Тодд з питань майбутнього ЄС та Франції на осінньому семінарі університету партії Народна Республіканська Спілка в 2018 р); інший приклад – національні дебати президента Е. Макрона з найвідомішими професорами університетів та дослідниками Національного Центру Наукових досліджень (CNRS), які відбулися 18 березня 2019 р., з нагальних питань французького суспільства. Варто згадати й проаналізувати також й інші численні зустрічі інтелектуалів з представниками політичного та адміністративного істеблішменту Екзагону, в тому числі, з питань перспектив європейської інтеграції та ідентичності Франції та французів.